
Držitelé Bolzanovy ceny představují své projekty: JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Držitelé Bolzanovy ceny představují své projekty: JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Soukromá žaloba v trestním řízení

Jádrem disertační práce byla analýza institutu soukromé žaloby v trestním řízení a možnosti jejího zavedení do českého trestního řízení.

Trestní stíhání před soudem se podle českého trestního řádu koná jen na podkladě obžaloby, popř. návrhu na potrestání. Subjektem oprávněným k jejich podání je pouze státní zástupce. V cizozemských právních úpravách však může za určitých podmínek podat obžalobu též osoba, která byla trestným činem dotčena – poškozený. Účast poškozeného jako žalobce připouští např. Polsko, Rakousko, Německo, Španělsko, Belgie, Maďarsko. V těchto státech lze pak podle subjektu oprávněného k podání obžaloby rozlišovat dva základní druhy žalob, tj. žalobu veřejnou, kterou podává veřejný žalobce (státní zástupce, prokurátor), a žalobu soukromou, kterou podává poškozený.

Soukromou žalobu je možné podat jen u některých zákonem vyjmenovaných trestných činů, které vykazují nižší typovou nebezpečnost pro společnost. Jde o trestné činy, u nichž soukromý zájem poškozeného převyšuje veřejný zájem na trestním stíhání a kde stát ponechává poškozenému uvážení, zda je v jeho zájmu, aby žalobu podal nebo nikoliv. Typickými trestnými činy jsou např. pomluva, urážka na cti, ublížení na zdraví, jestliže porucha zdraví trvala kratší dobu (např. 7 dnů), nekalá soutěž apod. Některé trestné činy mají soukromožalobní charakter jen tehdy, jestliže je mezi poškozeným a pachatelem vztah osob blízkých (např. krádež v rodině).

Poškozený jako soukromý žalobce je nejen oprávněn podat žalobu, ale také ji před soudem zastupuje. Určitou kontrolou před zneužíváním tohoto institutu je oprávnění veřejného žalobce zahájit trestní stíhání nebo ho převzít v případech, kdy to vyžaduje veřejný zájem. Trestní řády zpravidla též vyžadují, aby mezi poškozeným a obviněným proběhlo nejprve smírčí řízení, a teprve poté, je-li neúspěšné, probíhá samotné hlavní líčení, zpravidla před samosoudcem. Cizozemské právní úpravy řeší i otázky související jako např. povinné zastoupení advokátem, náklady řízení, otázku vzájemné žaloby apod.

Podíváme-li se do právních dějin České republiky a jejich právních předchůdců, zjistíme, že soukromá žaloba v moderním pojetí měla své místo v rakouském trestním řádu z roku 1873, který byl v roce 1918 recipován do právního řádu samostatné Československé republiky. Institut soukromé žaloby byl zrušen až v roce 1950 socialistickým trestním řádem. Dnes účinný trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb. ve znění pozdějších změn a doplnění) upravuje ve světě jinak ojedinělý (s výjimkou Slovenské republiky) institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním. Na rozdíl od soukromé žaloby se jedná pouze o právo poškozeného nedat souhlas s trestním stíháním, popř. ho vzít zpět u taxativně vyjmenovaných trestných činů, jestliže je mezi poškozeným a osobou, proti níž se řízení vede, vztah osoby blízké (resp. osoby vyjmenované v § 100 odst. 2 trestního řádu). Trestní stíhání se však vede z úřední povinnosti a obžalobu podává a před soudem zastupuje veřejný žalobce. Poškozený má jen pramálo možností, jak průběh trestního stíhání ovlivnit, jestliže státní zástupce čin stíhat nechce.

Domnívám se, že by bylo vhodné zvážit zavedení institutu soukromé žaloby, popř. i institutu subsidiární žaloby, do nově připravované kodifikace trestního práva procesního.

JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Zájemci se mohou dovědět o institutu soukromé a subsidiární žaloby podrobnější informace v autorově monografii, která vychází v lednu 2006 v nakladatelství Karolinum.